

Lesing er avgjørende for samfunnsdeltagelse

Med dette budsjettet ligger Regjeringen nesten 50 millioner bak sin egen plan om en lese milliard over fire år. Forleggerforeningen foreslår tiltak for å styrke lesesatsingen i tråd med regjeringens egne ambisjoner.

Utvid innkjøpsordningene (Kap 320.55)

Hva du kan lære og forstå fra bøker skal ikke avgjøres av egen lommebok.¹ Statens innkjøpsordninger sikrer en grunnstamme av oppdatert litteratur i alle folkebibliotek. Ordningene er underfinansiert. mange titler som kvalifiserer sendes ikke ut i kommunene, og forlagenes satser avkortes.

- **Innkjøpsordningene for litteratur trenger et solid løft for å gi et bedre litteraturtilbud i bibliotekene, sikre forutsigbarhet for forfattere og forlag, for å gi sakprosa samme vilkår som skjønnlitteratur.**

Stans forskjellsbehandlingen av skolebibliotek (320.55)

Hver tredje norske gutt ligger under kritisk leseevne, norske unge har større fall i leseferdigheter enn i andre OECD-land. Norske tiåringer har minst leseglede av 65 land i PIRLS, ungdommer (15-24 år) leser like mye på fremmedspråk som på norsk. Innkjøpsordningen for barne- og ungdomslitteratur til folkebibliotek er de siste årene utvidet til noen skolebibliotek. Evaluering viser at nesten alle skolene melder om flere utlån, og rundt halvparten om stor økning. Flere elever låner bøker, og bruker mer tid til lesing både på skolen og hjemme.

Likevel får bare noen skolebibliotek delta. Vi vet fra bibliotekstatistikken at kommunenes medieinnkjøp har stått stille de siste årene, og fra skolebibliotekstatistikken at det er geografiske forskjeller på elevenes bruk av skolebibliotek. Resultatet er at norske elever i dag får svært ulike bibliotektilbud.

Skolebibliotekordningen må trappes opp så alle elever får tilbudet. I tillegg må lettest-bøker, oversatte bøker og populære bokserier finnes på skolebibliotekene om vi skal klare å skape leselyst hos flere.

- **Innkjøpsordningen til skolebibliotekene må trappes opp til den når alle elever og kriteriene må endres så flere bøker kjøpes inn.**

Forslag til merknad om innkjøpsordningene for litteratur (Kap. 320.55):

Komiteens medlemmer fremhever betydningen skole- og folkebibliotek har for å fremme lesing, og betydningen statens innkjøpsordninger for litteratur har for å spre oppdatert litteratur i hele landet. Disse medlemmer merker seg at ordningene er underfinansiert, og mener disse bør styrkes vesentlig. Innkjøpsordningene for folkebibliotekene må sikre at bredden at all ny norsk litteratur som møter ordningens kvalitetskrav kan kjøpes inn. Innkjøpsordningen for skolebibliotek må trappes opp til den når alle elever, og kriteriene må endres slik at flere ulike titler kan omfattes.

Vi trenger lesetiltak også for voksne (320.74, før 326.80)

Lese krisen gjelder også voksne. 530 000 voksne i Norge er svake lesere² med høyere terskel for å delta i samfunnet og få jobb. Foreldres utdannings- og inntektsnivå påvirker barnas leseferdigheter, og gapet i leseferdigheter mellom innvandrere og befolkningen uten innvandrere har økt siste ti år. (OECD, 2024a i SSBs PIAAC2-rapport, s. 35). Likevel er Regjeringens Leselyststrategi helt uten tiltak for voksne.

- **Den varslede lesekommisjonen må undersøke og foreslå tiltak for å fremme leseferdigheter og lesing for alle uansett alder og sosial bakgrunn.**

For å møte leseutfordringene trengs også systematisk kunnskap. Funn fra undersøkelser, forskning og statistikk om lesing og litteratur må systematiseres og videreutvikles. Offentlig bibliotekstatistikk må utvikles slik at den gir kunnskap om prioriteringer av innkjøp, utlån og omfang av bibliotekfaglig kompetanse.

I Danmark utgir regjeringens bokpanel [årlige rapporter](#)³ om lesing, bibliotek og bokproduksjon. I Sverige overvåker et regjeringsoppnevnt permanent leseråd utviklingen for lesing og litteratur.

¹ Logikker i strid (HVO 2020)

² PIAAC2, OECD/SSB, desember 2024

- **Norge trenger faste strukturer som kan sikre konsistent og tilstrekkelig bibliotekstatistikk og systematisk formidling av kvalitetssikret statistikk, kunnskap og forskning om lesing, litteratur og bibliotekbruk.**

Forslag til merknad om den nye lesekomisjonen (Kap. 320.74 (tidl. 326.80):

Komiteens medlemmer registrerer at svake lesere lettere kan falle utenfor både som barn og som voksne, og at det er sammenheng mellom sosioøkonomi og barns leseferdigheter. Disse medlemmer registrerer at Norge har økende forskjeller i leseferdigheter blant voksne innvandrere og øvrig befolkning. Disse medlemmer ber om at den varslede lesekomisjonen undersøker dette og foreslår tiltak for å fremme leseferdigheter og lesing i hele befolkningen. Komiteens medlemmer mener det er viktig med jevnlig oppdatert systematisk kunnskap om lesesituasjonen, herunder statistikk både for lesing og bibliotekbruk. Disse medlemmer merker seg at både Sverige og Danmark har etablert permanente strukturer og mener Regjeringen bør sørge for tilsvarende i Norge.

Sats på kulturnæring i Kulturrådet (Kap 320.74)

Forleggerforeningen mener Norge bør fortsette en helhetlig og målrettet satsing på kreativ næring slik Regjeringen har anbefalt.

Kreativ næring er en av verdens raskest voksende sektorer, og det lønner seg å satse. Britisk kreativ næring skaper verdier for 106 milliarder pund (2019), sysselsetter rundt 1 av 5 av Londons befolkning (2021), og har hatt størst økning i jobbvekst i britisk økonomi.

Norsk kreativ næring omsatte i 2022 for 18 milliarder og eksporterte for 1,2 milliarder (opp 60 % fra 2019). Evalueringen av kulturnæringssatsingen³ viser høyere sysselsettingsvekst enn i resten av økonomien og bedre koordinert virkemiddelapparat med styrket kunnskap om næringsutvikling i kultursektoren. Kulturrådets ordninger kombinerte kapital og kompetanse, kultur og forretning. Dette gav positiv økonomisk utvikling, økt økonomisk bærekraft, og økt kompetanse om bedriftsutvikling og markedsføring. Videre satsing er anbefalt.

Regjeringen uttalte i november at Norge trenger en helhetlig og målrettet satsing for å få økt verdiskaping, mer eksport og flere arbeidsplasser i kreative næringer. I Finland og Sverige pekes det ^[1] på potensialet som ligger i skalerbare næringer, og på behovet for økt kompetanse innen opphavsrett og immaterielle rettigheter. NOU 2025:27 gir også konkrete råd om å utvikle kulturnæring.

Dessverre har Regjeringen likevel kuttet kulturnæringssatsingen i Kulturrådet, og i årets budsjett foreslås det også et større kutt til det viktige arbeidet for kulturnæring i utenrikstjenesten, i direkte motstrid til Regjeringens omtale i budsjettet at fremme av norsk nærings- og kulturlivs internasjonale muligheter, er blant utenrikstjenestens viktigste oppgaver.

For å styrke kreativ næring i Norge anbefaler Forleggerforeningen at Stortinget:

- reverserer forslaget om å kutte til kulturfremme i Utenrikstjenesten
- styrker satsingen på kreativ næring kraftig i statsbudsjettet for 2026.
- ber Regjeringen tallsteste målsettinger for næringsutvikling og oppfølging i nasjonal bransestatistikk
- ber Regjeringen prioritere økt kompetanse om immaterielle rettigheter
- ber Regjeringen følge opp de øvrige anbefalingene fra sluttevalueringene av Regjeringens forrige satsing på kulturell og kreativ næring, samarbeidsrådet for kultur og reiseliv og NOU2025:27 Musikklandet.

Forslag til merknad om kulturnæring:

Komiteens medlemmer merker seg at kreativ næring vokser raskt, og støtter at Regjeringen viderefører en prioritert innsats for denne sektoren. Disse medlemmer ser at flere av våre naboland i sitt arbeid for vekst i kreative næringer har pekt på behovet for økt kompetanse innenfor opphavsrett og immaterielle rettigheter, og ber Regjeringen prioritere dette. Disse medlemmer merker seg at regjeringens nylige kulturnæringssatsing med virkemidler i Kulturdirektoratet hadde positive resultater. Disse medlemmer ber videre om at det tallfestes ambisjoner for verdiskaping, næringsutvikling og oppfølging i nasjonal bransjestatistikk.

^[1] Se også på SOU 2022:44)